

DREPTUL LA VIAȚĂ INTIMĂ, FAMILIALĂ ȘI PRIVATĂ ÎN JURISPRUDENȚA CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI

Iulia BUTNARU

Doctorandă, Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Chișinău, Republica Moldova

e-mail: i.butnaru.2015@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-4442-5601>

Dreptul la viața privată intră adesea în conflict cu alte drepturi și interese legitime, moment în care se pune problema stabilirii limitelor acestuia. Evident că nu există limite clare dincolo de care o încălcare trebuie să fie considerată ca fiind permisă. Viața privată este un concept cu o interpretare extensivă, care cuprinde diferite sfere ale vieții persoanei, fapt demonstrat de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului. Cert este faptul că fiecare persoană are o opinie proprie despre întinderea vieții private și această impresie depinde de trăsăturile psihologice ale persoanei vizate, dar și de tradițiile și obiceiurile care există într-o societate la o anumită etapă istorică. Utilitatea jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului în domeniul protecției vieții intime, private și familiale constă în faptul că ea prevede criterii exacte care trebuie aplicate de către judecători pentru a determina dacă plângerea înaintată în baza articolului 8 din Convenția Europeană pentru Drepturile Omului este una valabilă.

Cuvinte-cheie: drepturile omului, viață privată, viață intimă, viață familială, Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

THE RIGHT TO AN INTIMATE, FAMILY AND PRIVATE LIFE IN THE JURISPRUDENCE OF THE EUROPEAN COURT ON HUMAN RIGHTS

Privacy often conflict with other rights and legitimate interests, at which is the question of establishing its boundaries. Obviously there are no clear limits beyond which an infringement must be regarded as permissible. Private life is a concept with an extensive interpretation, which includes different spheres of the person's life, as demonstrated by the jurisprudence of the European Court of Human Rights. What is certain is that each person has their own opinion about the extent of privacy and this impression depends on the psychological traits of the person concerned, but also on the traditions and customs that exist in a society at a certain historical stage. The utility of the case law of the European Court of Human Rights in the protection of private life and the family is that it provides precise criteria to be applied by judges to determine whether the complaint submitted under Article 8 of the Convention European Human Rights is one valid.

Keywords: human rights, private life, intimate life, family life, European Court of Human Rights.

LE DROIT À LA VIE INTIME, FAMILIALE ET PRIVÉE DANS LA JURISPRUDENCE DE LA COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Le droit à la vie privée entre souvent en conflit avec d'autres droits et intérêts légitimes, auquel cas la question de la fixation de ses limites est soulevée. De toute évidence, il n'y a pas de limites claires au-delà desquelles une infraction doit être considérée comme admissible. La vie privée est un concept avec une interprétation extensive, qui englobe différentes sphères de la vie de la personne, comme le démontre la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme. Ce qui est certain, c'est que chaque personne a sa propre opinion sur l'étendue de la vie privée et cette impression dépend des

traits psychologiques de la personne concernée, mais aussi des traditions et des coutumes qui existent dans une société à un certain stade historique. L'utilité de la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme dans le domaine de la protection de la vie privée, de la vie privée et familiale est qu'elle fournit des critères exacts à appliquer par les juges pour déterminer si une plainte au titre de l'article 8 de la Convention européenne des droits de l'homme Les droits sont valides.

Mots-clés: droits de l'homme, vie privée, vie intime, vie de famille, Cour européenne des droits de l'homme.

ПРАВО НА ИНТИМНУЮ, СЕМЕЙНУЮ И ЧАСТНУЮ ЖИЗНЬ В ЮРИСПРУДЕНЦИИ ЕВРОПЕЙСКОГО СУДА ПО ПРАВАМ ЧЕЛОВЕКА

Право на неприкосновенность частной жизни часто вступает в противоречие с другими правами и законными интересами, и тогда возникает вопрос об установлении его границ. Очевидно, что нет четких границ, за которыми нарушение должно считаться допустимым. Частная жизнь - это понятие с обширным толкованием, которое включает в себя разные сферы жизни человека, что демонстрирует судебная практика Европейского суда по правам человека. Несомненно то, что у каждого человека есть собственное мнение о степени конфиденциальности, и это впечатление зависит от психологических черт человека, о котором идет речь, а также от традиций и обычаев, существующих в обществе на определенном историческом этапе. Полезность прецедентного права Европейского суда по правам человека в области защиты интимной жизни, частной и семейной жизни заключается в том, что она обеспечивает точные критерии, которые должны применяться судьями для определения того, является ли жалоба действительной в соответствии со статьей 8 Европейской конвенции о правах человека.

Ключевые слова: права человека, частная жизнь, интимная жизнь, семейная жизнь, Европейский суд по правам человека.

Introducere

Elaborarea unei Convenții Europene a Drepturilor Omului (în continuare Convenție) a corespuns, înainte de toate, unei alegeri de principiu, înainte de a face obiectul unei serii de compromisuri. Ideea unei protecții regionale (europene) a drepturilor omului s-a găsit într-adevăr, în ultima instanță, la intersecția a două mari curente de opinie care au marcat epoca de după război: militantismul pentru drepturile omului și ideea europeană.

Violările grave, masive și sistematice ale drepturilor omului, comise de unele state înainte și în timpul celui de-al Doilea Război Mondial au determinat o poziție comună a statelor în cadrul societății internaționale, în sensul că protecția drepturilor omului nu mai poate fi lăsată exclusiv în competența, cu caracter discreționar a statelor, ci se impune și o cooperare internațională în materie¹.

¹ Corlățean T. Protecția europeană și internațională a Drepturilor Omului. București: Universul Juridic, 2012, p. 97

În perioada de după cel de-al Doilea Război Mondial, alături de acte internaționale cu caracter de universalitate privind drepturile fundamentale ale omului, au fost adoptate mai multe acte internaționale regionale, în această materie. Aceste acte regionale nu vin doar să reafirme drepturile fundamentale prevăzute și reglementate în actele internaționale cu caracter de universalitate, dar le și dezvoltă și le completează, prin adaptarea lor la condițiile specifice ale regiunii în care se aplică. Un astfel de act regional îl constituie Convenția Europeană a Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale, adoptată în anul 1950 în cadrul Consiliului Europei².

Dață dreptul internațional clasic se fundamenta pe doctrina suveranității și egalității statelor și funcționa conform „principiilor de curtoazie pozitivă și de reciprocitate între state”, dreptul internațional modern al drepturilor omului a impus modelul potrivit căruia fiecare stat care aderă la un instrument

² Foca M. Drept Constituțional. Drepturi și libertăți fundamentale. Constanța: Europolis, 2005, p. 82

juridic acceptă obligațiile unilaterale în materie de protecție a drepturilor tuturor persoanelor care țin de jurisdicția sa³.

Judecătorii naționali din cadrul statelor membre ale Consiliului Europei cunosc faptul că aplicarea Convenției în legislația națională înseamnă că ei, în calitate de judecători, vor fi sesizați de persoane particulare care vor invoca drepturile garantate de articolele Convenției. În prezent, în această situație judecătorii sunt preocupați de două întrebări importante.

Prima întrebare: Care legislație trebuie aplicată ca fiind supremă în cazul în care dreptul vizat este în contradicție cu prevederile legislației naționale și cele ale Convenției? Răspunsul la această întrebare este clar - în general, drepturile garantate de Convenție sunt superioare legislației naționale. Respectiv, dacă prevederile legislației naționale și cele ale Convenției sunt în contradicție, trebuie aplicate prevederile Convenției. În unele state, drepturile consacrate în Convenție, conform legislației naționale au o poziție mai inferioară decât drepturile consacrate în Constituție. Prin urmare, orice conflict între prevederile Constituției și cele ale Convenției Europene trebuie soluționat în favoarea Constituției.

Cea de-a doua întrebare: Cum trebuie aplicate articolele Convenției, precum și drepturile garantate de aceste articole dat fiind caracterul sumar și laconic al acestor prevederi? Răspunsul este următorul: judecătorii trebuie să examineze plângerea înaintată aplicând principiile jurisprudenței Curții Europene pentru Drepturile Omului, iar în lipsa unor principii relevante, principiile fostei Comisii Europene și a Curții pentru Drepturile Omului.

Utilitatea acestei jurisprudențe constă în faptul că ea prevede criterii exacte care trebuie aplicate de către judecători pentru a determina dacă plângerea înaintată în baza unui articol din Convenție este valabilă⁴.

³ Corlățean T. Op. cit., p. 100-101.

⁴ Kilkelly U. Dreptul la respectarea vieții private și de fami-

Articolul 8 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului prevede: „1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora”⁵.

Dreptul la viața privată intră adesea în conflict cu alte drepturi și interese legitime, moment în care se pune problema stabilirii limitelor acestuia. Evident că nu există limite clare dincolo de care o încălcare trebuie să fie considerată ca fiind permisă.

Atunci când o instanță de judecată constată o încălcare a dreptului la viața privată, ea trebuie să facă o analiză asupra circumstanțelor concrete în care s-a produs pentru a putea stabili dacă o asemenea ingerință este permisă sau, dimpotrivă, trebuie să fie înlăturată de îndată. În acest sens, pentru evaluarea respectivei ingerințe, Curtea Europeană a Drepturilor Omului aplică așa-zisul „test al legalității”, prin aplicarea cumulativă a următoarelor criterii:

- Ingerința să fie prevăzută de lege. Atingerea dreptului la viața privată trebuie să aibă o bază legală, care să fie cunoscută și accesibilă tuturor, să fie previzibilă pentru a permite individului să-și regleze conduita în funcție de prescripțiile ei;

- Să urmărească un scop legitim. În optica Convenției, scopul legitim poate fi reprezentat de securitatea națională, securitatea publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii publice și preve-

lie. Ghid privind punerea în aplicare a articolului 8 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului. Chișinău 2003, p.5.

⁵ Convenția Europeană pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, încheiată la Roma la 4 noiembrie 1950. https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ROM.pdf

nirea săvârșirii unor fapte penale, protecția sănătății și moralei publice, protecția drepturilor aparținând altor persoane;

- Să apară ca necesară într-o societate democratică, adică răspunde unei nevoi sociale imperioase;
- Să fie proporțională cu scopul urmărit.

Așadar, pentru a aprecia dacă o limitare a dreptului la viața privată este permisă sau nu, este necesar să se procedeze la aplicarea algoritmului prezentat, operațiune care necesită o analiză atentă a circumstanțelor fiecărui caz în parte⁶.

Viața privată este un concept care poate fi interpretat extensiv. El cuprinde diferite sfere ale vieții persoanei, fapt demonstrat de jurisprudența Curții Europene. Cert este faptul că fiecare persoană are o opinie despre întinderea vieții private și această impresie depinde de trăsăturile psihologice ale ei, dar și de tradițiile care există într-o societate la o anumită etapă istorică.

Din practica Curții Europene rezultă că în sfera articolului 8 intră următoarele elemente: viața sexuală, orientarea sexuală, numele și prenumele persoanei, etnia, imaginea (fotografia) persoanei, reputația persoanei (protecția demnității), inviolabilitatea domiciliului, secretul corespondenței, activitatea profesională de afaceri, datele și dosarele întocmite de către serviciile de securitate și alte structuri de stat, inviolabilitatea fizică și psihică, inclusiv serviciile de ocrotire a sănătății, examinările psihiatrice și sănătatea psihică, colectarea și prelucrarea datelor cu caracter personal⁷.

Având în vedere faptul că articolul 8 al Convenției cuprinde garanția respectării unui șir de aspecte ale vieții private, vom examina succint practica Curții Europene pentru Drepturile Omului, catalogată în

⁶ Guceac I. Drepturile Omului pe înțelesul tuturor. Dicționar. Chișinău: Știința, 2010, p. 46.

⁷ Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Comentariu asupra hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului versus Republica Moldova. Concluzii și recomandări. Chișinău: Institutul Național al Justiției, 2017, p.158-159.

mai multe grupe, ținând cont de aspectul particular al vieții private vizat în fiecare caz în parte.

1) Accesul la date și informații

1.1. *Cazul Leander contra Suediei* - folosire de informații consemnate într-un registru secret al poliției pentru a evalua aptitudinile unui candidat la un post important pentru securitatea națională.

Registru secret al vieții includea, fără posibilitate de contestare, date relative la viața privată a dlui Leander. Era amestecul justificat? Sistemul suedez de control al personalului, urmărind clar un țel legitim - protecția securității naționale, se pune problema, mai ales, de a ști dacă amestecul era prevăzut prin lege și necesar într-o societate democratică. Curtea în unanimitate a hotărât că nu a existat o violare a articolului 8⁸.

1.2. Într-un număr mare de state-părți la Convenție, locuitorii trebuie să prezinte documentele de identitate în cadrul contactului cu autoritățile sau chiar în viața de zi cu zi. Acțiunile care au efect asupra acestor documente pot în consecință să ridice întrebări cu privire la dreptul la respectarea vieții private garantat de articolul 8. Astfel, Curtea a dezvăluit o încălcare a acestei dispoziții în cauza *B. c. Franței* (1992) (în parte pe motivul că statul a refuzat să modifice registrul stării civile pentru a ține cont de schimbarea sexului unui transsexual, atunci când legislația și practica franceză cereau prezentarea unui extras din certificatul de naștere în majoritatea procedurilor administrative). Judecătorii de la Strasbourg a ajuns, de asemenea, la concluzia unei încălcări în cauza *Smirnova c. Federației Ruse* (2003) în care statul a refuzat să ofere actele de identitate unei persoane care ieșea din închisoare în rezultatul unei detenții preventive; Curtea a subliniat că, în viața de zi cu zi, cetățenii ruși trebuie să-și demonstreze identitatea cu o serie de ocazii triviale (de exemplu, pentru

⁸ Voicu M. Protecția Europeană a Drepturilor Omului. București: Lumina Lex, 2001, p. 168.

schimbarea valutei sau pentru cumpărarea unui bilet de tren) sau importante (de exemplu, pentru a aplica la un serviciu sau pentru primirea îngrijirilor medicale). Curtea a remarcat, de asemenea, că faptul de a nu dispune de acte de identitate constituie în sine o contravenție administrativă în Rusia și că reclamanta a fost de fapt condamnată să plătească o amendă pe motivul incapacității de a prezenta actele sale.

1.3. Cazul *Gaskin contra Regatul Unit*, refuzul de a da acces deplin la dosarul său unei persoane luate în îngrijire în timpul copilăriei de către serviciile sociale.

În cererea sa din 17 februarie 1983 către Comisia Europeană a Drepturilor Omului, dl Gaskin denunță refuzul de a fi lăsat să consulte întregul lui dosar păstrat de primăria din Liverpool, el vede în aceasta o violare a articolului 8 al Convenției. Curtea consideră că dosarul se referea la viața privată și de familie a dlui Gaskin într-o asemenea măsură, încât problema accesibilității celui interesat intra în domeniul articolului 8.

Din punctul de vedere al Curții, persoanele care se găsesc în situația petiționarului au interes primordial protejat prin Convenție, să primească informațiile de care au nevoie, pentru a cunoaște și înțelege copilăria lor și anii de formare. Un sistem care subordonează accesul la dosare acceptului informațiilor, cum este în Regatul Unit, poate fi în principiu, considerat ca fiind compatibil cu articolul 8. Curtea a hotărât cu 11 voturi „pentru” și 6 „împotriva” că în speță, articolul 8 a fost încălcat⁹.

1.4. În cazul în care este refuzată o cale de atac împotriva presei în scopul protecției vieții private, reclamantul poate înainta cazul la CEDO, plângându-se de faptul că statul și-a încălcat obligația pozitivă de a proteja viața privată. Cazul ilustru în acest domeniu este speța *Von Hannover c. Germania* (Cererea nr. 59320/00, 24 iunie 2004). Petiționara a fost un membru al familiei regale din Monaco. Ea nu a

⁹ Voicu M. Op. cit., p. 169-171.

ocupat nici-o poziție publică, dar a fost o celebritate distinsă care apărea regulat în reviste. Ea a menționat că eșecul instanțelor judecătorești germane de a împiedica revistele să publice fotografiile cu ea și familia ei în public a fost o încălcare a obligației pozitive potrivit articolului 8. Curtea Europeană a fost de acord cu aceasta. Curtea a acceptat că dreptul petiționarei prevăzut de articolul 8 a trebuit să fie echilibrat cu dreptul presei la libertatea de exprimare. Din aceste considerente, CEDO a considerat că instanțele judecătorești germane trebuiau să facă mai multe pe parcursul anilor, pentru a o proteja pe Prințesa Caroline și familia acesteia de publicarea fotografiilor reprezentând-o chiar și în locuri publice¹⁰.

2) Drepturile homosexualilor

Organismele Convenției și-au adus o contribuție limitată la rezolvarea problemelor stigmatizării și discriminării cu care se confruntă persoanele care sunt homosexuale. Deși întreprind pași semnificativi în direcția respingerii actelor de criminalizare a adulților homosexuali, au existat răspunsuri conservatoare la reclamațiile din sfera vieții de familie, cu diferențe legate în general de vârsta nubilității și de discriminare¹¹.

Curtea a examinat mai multe cereri ce susțineau încălcări de către stat ale drepturilor la viața privată din cauza criminalizării activităților homosexuale. În cauzele *Dudgeon c. Regatului Unit* (1981), *Norris c. Irlandei* (1988) și *Modinos c. Ciprului* (1993), Curtea a declarat că interzicerea actelor homosexuale între adulți care le consimt, constituie un amestec nejustificat în dreptul la respectarea vieții private în sensul articolului 8. Judecătorii de la Strasbourg au decis, de asemenea, încălcarea articolului 8 în care

¹⁰ Ghid privind libertatea de exprimare pentru judecători și jurnaliști din Republica Moldova. Chișinău: Bond Offices, 2010, p. 37.

¹¹ Reid R. Ghidul specialistului în Convenția Europeană a Drepturilor Omului. București: Balcan, 2005, p. 398.

reclamantul a fost găsit vinovat de o infracțiune penală pentru că a participat la distracții homosexuale înregistrate pe casete video, pe când riscul de a vedea aceste casete în domeniul public era extrem de mic (*A.D.T. c. Regatului Unit* (2001)). Pe de altă parte, Curtea nu a constatat o încălcare atunci când Guvernul a acuzat anumiți indivizi de practici sadoomasochiste totuși consimțite (*Laskey, Jaggard și Brown c. Regatului Unit* (1997)). Într-o serie de cauze care contestau revocarea din forțele armate britanice a mai multor persoane care și-au recunoscut deschis homosexualitatea și intruziunea în mod abuziv - în scopul anchetei - în viața privată a interesaiților Curtea a decis iarăși o încălcare a articolului 8 (de exemplu, *Lustig-Prean și Beckett c. Regatului Unit* (2002))¹².

3) Drepturile transsexualilor

Problemele cu care se confruntă transsexualii în obținerea recunoașterii lor de sex și consecințele asupra cadrului de drepturi garantate de Convenție se află în zona evidențierii unei divergențe pregnante între Comisie și Curte. Pentru Curte, chestiunea ridică probleme legale, științifice, medicale și etice controversate și, în absența oricărui consens chiar în interiorul statelor contractante, Curtea le-a acordat o marjă de apreciere foarte largă. În timp ce Curtea a declarat că este conștientă de seriozitatea problemelor cu care se confruntă transsexualii și a declarat că poziția sa trebuie revizuită încontinuu, o singură cauză, *B. contra Franței*, a fost considerată ca evidențiind o violare în această privință¹³.

Cazul *Van Oosterwijck c. Belgiei* (Nerecunoașterea juridică a noii identități sexuale a unui transsexual operat). De naționalitate belgiană, născută în 1948, Danielle Van Oosterwijck se supune între

¹² Gomien D. Ghid (Vade-mecum) al Convenției Europene a Drepturilor Omului, Chișinău: Biroul de Informare al Consiliului Europei al Republicii Moldova, 2006, p. 85.

¹³ Reid K., Op. cit., p. 592.

1969 și 1973, unei terapii chirurgicale și hormonale de conversiune sexuală: păstrând caracteristicile biologice ale sexului feminin, ea avea demult senzația profundă că aparține sexului masculin. Ea cere apoi rectificarea, în actele de stare civilă, a mențiunilor privind sexul său. În cererea din 1 septembrie 1976 către Comisie, Danielle Van Oosterwijck invocă articolul 8 al Convenției, pentru că aplicarea legii l-ar fi obligat să utilizeze acte neconforme cu identitatea sa reală. După ce a constatat absența unui motiv special, capabil să-l scutească pe D. Van Oosterwijck de a face recursul amintit, Curtea pune concluzia că, în lipsa epuizării căilor de recurs interne, ea nu poate judeca pe fond cazul (13 voturi pentru și 4 voturi împotriva)¹⁴.

În cazul *B. contra Franței*, născută în Algeria în 1935, petiționara este declarată de sex masculin la naștere, sub prenumele Norbert și Antoine. De la cea mai fragedă vârstă ea adoptă un comportament feminin, pentru că se asimilează cu o ființă de sex feminin, iar familia o consideră o fetiță. După ce și-a îndeplinit serviciul militar, ea merge în 1963 la Paris, unde locuiește și astăzi și lucrează în lumea spectacolului. Este tratată pentru depresiune din 1963 până în 1967, apoi urmează o terapie cu hormoni care duce la feminizarea fizionomiei sale. Se supune unei intervenții chirurgicale de conversiune sexuală în Maroc, în 1972, și trăiește de atunci cu un bărbat cu care ar dori să se căsătorească. În 1978, intenționează o acțiune pentru recunoașterea sexului feminin și pentru rectificarea actului de naștere, pentru a arăta schimbarea sexului și noul prenume feminin, Lyne Antoinette. În cererea sa din 28 septembrie 1987, către Comisie B. se plânge de refuzul autorităților franceze de a recunoaște adevărata sa identitate sexuală și, în special, de a-i aproba modificarea stării civile, pe care ea o solicită; ea invocă articolul 8 din Convenție.

Curtea consideră incontestabil că în materie de transsexualitate mentalitățile au evoluat, știința a

¹⁴ Voicu M., Op. cit., p. 175-176

progresat și că se acordă o importanță crescândă acestei probleme. Ea notează în același timp că, în lumina studiilor și lucrărilor întreprinse de experți, totuși nu a dispărut orice incertitudine în ce privește natura profundă a transsexualității și că, uneori, se pune întrebarea asupra legalității, în asemenea cazuri a unei intervenții chirurgicale.

Curtea în problema respectivă, ajunge la concluzia pe baza elementelor sus-menționate, care deosebesc litigiul prezent de cazurile Rees și Cossey și fără a avea nevoie să examineze celelalte argumente ale petiționării, că aceasta se află zilnic pusă într-o situație globală incompatibilă cu respectul datorat vieții private. De aceea, chiar având în vedere marja națională de apreciere, există o ruptură a echilibrului just care trebuie păstrat între interesul general și interesele individului, deci o încălcare a articolului 8 (15 voturi „pentru”, 6 – „împotriva”)¹⁵.

În afara cauzei B. contra Franței citate anterior, trebuie menționate și alte cauze în care Curtea a stabilit încălcarea dreptului la viața privată a transsexualilor (*Christina Goodwin c. Regatului Unit* (2002): reclamanta a fost tratată ca bărbat în ceea ce privește asigurarea pentru pensie și împiedicată să se căsătorească; *I. c. Regatului Unit* (2002) și *Van Kuck c. Germaniei* (2003): încălcarea articolului 8 într-o cauză în care statul e refuzat să ordone unei companii de asigurări să ramburseze tratamentele de conversie sexuală a unui transsexual, tribunalele interne au estimat că reclamanta a fost obligată să prezinte dovada necesității medicale a tratamentelor și și-au formulat deciziile lor în termeni care lăsau să se înțeleagă faptul că interesata și-a provocat în mod deliberat transsexualitatea)¹⁶.

4) Dreptul la un mediu sănătos

Deși Comisia a statuat că „protecția acordată de către articolul 8 din Convenție nu se poate extinde

¹⁵ Voicu M., Op. cit., p. 175-176

¹⁶ Gomien D., Op. cit., p. 86

asupra relațiilor individului cu întreaga sa vecinătate imediată, în măsura în care acestea nu implică relații umane”, accentul în această declarație trebuie pus pe cuvântul „întreagă”. În mod clar, ingerința în anumite privințe asupra mediului din imediata apropiere a unei persoane va constitui o violare a articolului 8¹⁷.

Totuși, pe cale jurisprudențială s-a concluzionat că această componentă a dreptului la protecția vieții private implică facultatea de a se bucura de căminul său pentru orice persoană, dreptul de a-și desfășura în condiții optime viața privată și de familie într-un anumit spațiu ales în acest scop, de regulă domiciliul și reședința¹⁸.

Curtea a examinat mai multe plângeri care afirmă încălcarea articolului 8 pe motivul incapacității autorităților de a proteja eficient persoane particulare împotriva riscurilor pentru sănătatea lor sau pentru viața lor generate de condiții de mediu, precum exploatarea teritoriilor periculoase sau poluante de către întreprinderi publice sau private. Ea a concluzionat asupra încălcării articolului menționat în instanța în care riscurile sanitare pentru persoanele ce locuiesc în apropiere de aceste locuri erau clare sau în care autoritățile s-au abținut de luarea măsurilor care să reducă efectele (*Lopez Ostro c. Spaniei* (1994): inacțiunea serviciilor de sănătate privind substanțele dăunătoare produse de o stație de epurare construită în apropierea unui cartier locuit în pofida deciziilor favorabile reclamantei emise de jurisdicțiile civile și penale; *Guerra și alții c. Italiei* (1998): neadoptarea de către autoritățile competente a măsurilor de informare a populației cu privire la riscuri și cu privire la măsurile care trebuiau întreprinse în caz de accident legat de activitatea unei uzine chimice vecine)¹⁹.

¹⁷ Clements L., Manole N., Simmons A., Drepturile Europene ale Omului. Înaintarea unei cauze pe baza Convenției. Chișinău: Cartier Juridic, 2012, p. 290

¹⁸ Miga Beșteliu R., Brumar C., Protecția Internațională a Drepturilor Omului. București: Universul juridic, 2010, p. 171

¹⁹ Gomien D., Op. cit., p. 86

Curtea a examinat o serie de cereri privind poluarea sonoră din preajma aeroporturilor. În cauza *Powell și Ragner contra Regatului Unit*, Curtea a acceptat faptul că situația vieților private ale reclamantilor și capacitatea lor de a se bucura de confortul domiciliului fuseseră afectate negativ de zgomotul general de avioane care utilizau un aeroport internațional. Cu toate acestea, având în vedere măsurile administrative adaptate de guvern pentru a izola locuințele de zgomot și beneficiile economice ale aeroporturilor, Curtea nu a constatat nici o violare a articolului 8²⁰.

5) Familia

1) Reclamantii D. P. și J. C., resortisanți britanici, sunt frate și soră și afirmă că, în timpul minorității, timp de mai mulți ani, au fost agresați sexual de partenerul mamei lor, devenit anterior soțul acesteia. Ulterior, la plângerea unei alte surori a lor, soțul mamei recunoaște faptele și este condamnat penal pentru mai multe infracțiuni de viol și atentat la pudoare, inclusiv asupra celor doi reclamanti. Reclamantii încearcă fără succes să introducă o acțiune prin care să angajeze răspunderea serviciilor sociale, cărora le reproșează faptul de a nu-și fi protejat în timpul minorității.

Deși severitatea abuzurilor și efectelor lor asupra reclamantilor nu pot fi puse în discuție, Curtea a reținut, în contextul articolului 8, că serviciile sociale nu cunoșteau și nu puteau să cunoască faptul că tatăl lor vitreg abuza sexual de ei. Curtea nu consideră, prin urmare, că, în împrejurările cauzei, autoritățile nu ar fi îndeplinit obligația lor pozitivă și de a apăra integritatea fizică sau morală a reclamantilor. Prin urmare, nu a existat nici o violare a articolului 8.

Într-o altă cauză, reclamanta Montana Lorena Mikulic, cetățeană croată, este un copil născut în afara căsătoriei, la data de 25.11.1996. La 30 ianuarie 1997, reclamanta și mama ei introduc o acțiune

²⁰ Clements L., Manole N., Simmons A., Op. cit., p. 290

împotriva lui H. P. în vederea stabilirii paternității. Instanța dispune de 6 ori efectuarea de pârât a unui test ADN în vederea stabilirii paternității, dar acesta nu se prezintă pentru a-l efectua. Prin hotărârea din 12 iulie 2000, instanța admite acțiunea și constată că H. P. este tatăl reclamantei Mikulic, reținând că evitarea de acesta a testelor ADN susține acțiunea reclamantei. Hotărârea este casată de instanța superioară, întrucât prima instanță nu a administrat toate probele necesare, paternitatea neputând fi stabilă numai prin refuzul pârâtului de a efectua testul ADN. La 19 noiembrie 2001, prima instanță, în urma rejudecării cauzei, admite acțiunea și stabilește paternitatea lui H. P. față de reclamanta Mikulic, întemeindu-se pe refuzul acestuia de a efectua testul ADN, corelat cu mărturia mamei.

Cât privește procedurile referitoare la paternitate, Curtea a statuat în numeroase ocazii că acestea sunt vizate de articolul 8 din Convenție. Statele părți la Convenție au diferite soluții pentru cazul în care pretinsul tată refuză să se supună ordinului instanței de a efectua testele necesare stabilirii faptelor. În unele state, instanțele pot amenda sau limita în libertate respectiva persoană, iar în altele neprezentarea la testul dispus poate crea o prezumție de paternitate ori poate constitui infracțiunea de împiedicare a înfăptuirii justiției.

Faptul că un sistem juridic național nu conține norme care sa-l oblige ori să-l sancționeze pe presupusul tată pentru refuzul de a efectua testul ADN nu este, în principiu, contrar obligațiilor pozitive care revin respectivului stat din articolul 8 din Convenția Europeană, dar numai dacă acel sistem juridic național reglementează alte mijloace apte să asigure stabilirea paternității. În plus, trebuie respectat principiul fundamental al intereselor superioare ale copilului. În consecință, Curtea apreciază că ineficiența instanțelor naționale a lăsat-o pe reclamantă într-o incertitudine prelungită cu privire la identitatea sa personală. Autoritățile croate nu au protejat respec-

tarea vieții private a reclamantei, astfel cum avea dreptul potrivit Convenției, deci Curtea a statuat că articolul 8 din Convenție a fost violat.

O altă cauză relevantă a fost inițiată de reclamantul Waclaw Plaski, cetățean polonez, care este deținut preventiv în cursul unui proces penal. Pe durata detenției, succesiv, părinții acestuia decedază, iar cererile sale de a putea asista la înmormântările lor, în ciuda opiniei favorabile din partea cadrelor penitenciarului, sunt respinse de instanțele judecătorești.

Curtea a concluzionat că, în împrejurările speciale ale cauzei date, cu toată marja națională de apreciere a statului pârât, refuzul învoirii din penitenciar pentru a participa la funeraliile părinților nu este necesar într-o societate democratică, deoarece nu corespunde unei nevoi sociale imperioase și nu este proporțională scopului legitim urmărit. Prin urmare, articolul 8 din Convenție a fost violat²¹.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a condamnat Republica Moldova în repetate rânduri pentru ingerința în viața privată și de familie, materializată în special prin publicarea declarațiilor defăimătoare într-un ziar și neasigurarea protecției reputației (*Cauza Petrenco contra Moldovei*, cererea nr. 209285/05, hotărârea din 30.03.2010, definitivă la 04.10.2010), refuzul autorităților de a introduce în actele de identitate etnia reclamantului (*Cauza Ciubotaru contra Moldovei*, cererea nr. 27138/04, hotărârea din 27.04.2010, definitivă la 27.07.2010), lipsa garanțiilor suficiente în legislație pentru a preveni interceptarea abuzivă a convorbirilor telefonice (*cauza Iordache și alții contra Moldovei*, cererea nr. 25198/02, hotărârea din 10.02.2009, definitivă la 14.09.2009), lipsa garanției protecției confidențialității avocat-client la percheziția biroului și a locuinței unui avocat (*Cauza Mancevschi contra Moldovei*, cererea nr. 33066/04, hotărârea din 07.10.2008, definitivă la 07.01.2009), intrarea ilegală a colaboratorilor poliției în curtea casei reclamantului (*Cauza Guțu contra Moldovei*,

²¹ Clements L., Manole N., Simmons A., Op. cit., p. 290

cererea nr. 20282/02, hotărârea din 07.06.2007, definitivă la 07.09.2007), interdicția pentru reclamantul deținut de a avea întrevederi cu familia sa (*Cauza Ciorap contra Moldovei*, cererea nr. 12066/01, hotărârea din 19.06.2007, *Ostrovor contra Moldovei*, cererea nr. 35207/03, hotărâre din 13.09.2005), cenzura corespondenței deținuților (*Cauza Ciorap contra Moldovei*, cererea nr. 12066/02, hotărârea din 19.06.2007, *Ostrovor contra Moldovei* (cerere nr. 35207/03, hotărârea din 13.09.2005), *Șerban contra Moldovei* (cererea nr. 3456/05, hotărârea din 04.10.2005, definitivă la 04.01.2006)²².

Cu referire la cauzele împotriva Republicii Moldova, în perioada anilor 1997-2015, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat nerespectarea dreptului la respectarea vieții private și de familie în 20 de cauze.²³

Concluzii

În vederea prevenirii cazurilor de condamnare a Republicii Moldova de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în temeiul articolului 8 al Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a libertăților Fundamentale, atât judecătorii instanțelor de judecată naționale, cât și legislatorii naționali urmează să studieze în mod aprofundat jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în domeniul dreptului la viața intimă, familială și privată.

Referințe bibliografice

1. CLEMENTS, L., MOLE, N., SIMMONS, A.I. Drepturile Europene al Omului, înaintarea unei cauze pe baza Convenției, Cartier juridic, FEP Tipografia Centrală, 2012.

²² Manualul funcționarului public în domeniul drepturilor omului. Chișinău: Arc, 2011, p. 70

²³ Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Comentariu asupra hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului versus Republica Moldova. Concluzii și recomandări, op. cit., p. 158-159

2. Convenția Europeană pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, încheiată la Roma la 4 noiembrie 1950. https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ROM.pdf

3. CORLĂȚEAN, T. Protecția europeană și internațională a Drepturilor Omului. Universul Juridic, 2012, 330 p.

4. FOCA, M. Drept Constituțional, Drepturi și libertăți fundamentale. Constanța: Editura Europolis, 2005, 192 p.

5. GAVIN, Millar Q. C. Ghid pentru libertatea de exprimare pentru judecători și jurnaliști din Republica Moldova, Chișinău, 2010, 208 p.

6. GOMIEN, D. Ghid (Vade-mecum) al Convenției Europene a Drepturilor Omului, Chișinău: Biroul de Informare al Consiliului Europei al Republicii Moldova, 2006, 192 p.

7. GUCEAC, I. Dicționar Drepturile Omului pe înțelesul tuturor. Chișinău: Î.E.P. Știința, 2010, 160 p.

8. KILKELLY, U. Dreptul la respectarea vieții private

și de familie, Ghid privind punerea în aplicare a articolului 8 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului, Consiliul Europei; Editat în Republica Moldova 2003, 72 p.

9. MIGA BEȘTELIU, R., BRUMAR, C. Protecția internațională a drepturilor omului, Note de curs, București: Universul juridic. 2010, 453 p.

10. MUNTEANU, A., GRIGORIU, A., RUSU, S. Manualul funcționarului public în domeniul Drepturilor Omului Chișinău: Tipografia "Bons Offices", Editura Arc, 2011. 259 p.

11. POALELUNGI, M., GRIMALSCHI, L., SPLAVNIC, S. Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Comentariu asupra Hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului versus Republica Moldova, Concluzii și recomandări, 2017.

12. REID, K. Ghidul specialistului în Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Cartier Juridic, 2005, Tipografia „Balacron, 672 p.

13. VOICU, M. Protecția Europeană a Drepturilor Omului. București: Lumina Lex, 2001, 759 p.

